

Філологічні науки

Проблема класифікації та опису метафоричних моделей у політичному дискурсі

Парахневич А.О.

Викладач НТУУ «Київський Політехнічний Інститут ім. Ігоря Сікорського»

У політичному тексті метафора використовується на межі індивідуального і загального. Це пов'язано з тим, що тут переплітаються, з одного боку, політологічна, юридична, економічна лексика і термінологія, а з іншого – експресивна та оцінна лексика текстів, розрахованих на широку аудиторію. У процесі дослідження характеристик конкретних метафоричних моделей, науковці дійшли висновку, що задля виконання цього завдання, необхідним є послідовна систематизація метафор в тій чи іншій мові [2, с.32].

Виходячи з вищезазначеного, слід відзначити, що метафорична модель – це схема зв'язку між поняттєвими сферами; ця схема зв'язку може бути реалізована, або та, що складається у свідомості мовців. У бінарній метафоричній моделі розрізняють ментальні сферу-джерело та сферу-мету. Ментальна сфера-джерело слугує для утворення продуктивних метафоричних моделей за допомогою фреймово-слотових операцій. Фрейм – це структурована репрезентація знань, інформація про певну стереотипну ситуацію та про текст, що її описує [1, с.771]. Фрейми складаються зі слотів – елементів певної ситуації, інформації, що є релевантною до фрагменту описуваної дійсності.

Першою проблемою, що виникає за спроб систематизації політичних метафор, є вибір основи класифікації. Основою для систематизації може слугувати вихідна поняттєва сфера (сфера-джерело метафоричної експансії) [3, с.134]. Наприклад, «Політка» – сфера-мета, яка притягує метафоричні моделі з різних джерел:

- Політика – це будівля (артефактна метафора);
- Політика – це механізм (артефактна метафора);
- Політика – це живий організм (природоморфна метафора).

При необхідності, задля класифікації метафоричних моделей, можливим є використання не цілої сфери-джерела, а лише її частин – фреймів. Наприклад, у поняттєвій сфері-меті «Політика» можна виділити наступні фрейми: суб'єкти політичної діяльності (політичні лідери, активісти, електорат тощо), політичні організації, політичні інститути (парламент, кабінет міністрів, муніципальні органи влади тощо), політична діяльність, відносини між суб'єктами влади тощо. Беручи до уваги цю основу класифікації, можна скласти наступний ряд метафоричних моделей [3, с.134-135]:

- Політик – представник тваринного світу (цікавим прикладом слугують метафори, пов'язані з американськими політичними партіями: республіканці – слони, демократи – осли);

- Політик – спортсмен (лідер, аутсайдер, шахіст, боксер), у цьому фреймі метафора досить яскраво описує манеру та спроможність до дій певної політичної фігури;

- Політик – частина живого організму (голова, серце, рука, очі), як і у попередньому випадку, цей фрейм характеризує ступінь спроможності політика до дій, а також те, чим він послуговується при прийнятті рішень (логічні підстави до дій, поклик серця тощо);

- Фрейм «Відносини між суб'єктами» може бути описаний за допомоги сфери-джерела «Війна» – військові дії; «Театр» – гра, вистава; «Світ тварин» – відносини між представниками фауни; «Спорт» – змагання тощо.

Друга проблема метафоричного моделювання політичної дійсності – визначення поняттєвих сфер: сфери-джерела та сфери-меті метафоричної експансії, та їх предметного складу, що здатні слугувати джерелом або мішенню для метафоричного перенесення [3, с.135-136].

Задля спрощення класифікації, було виділено та схарактеризовано чотири широкі моделі політичної метафори, що є найтипівішими для сучасної політичної дійсності. Ці моделі надають відносно повне відображення специфіки відповідного розділу [2, с.35].

1. Антропоморфна метафора.

Антропоморфність, тобто надавання неживим предметам властивостей мислячих людських істот, набула широкого застосування у політичному тексті. Згідно з цією метафоричною моделлю, людина виключно за своєю подобою створює та змінює політичну дійсність навколо себе, надає їй характерних рис живої істоти. Антропоморфна метафора надає змогу представити складні та далекі від буденності політичні явища як прості та відомі для широкого загалу речі [3, с. 136]. Під час дослідження цього розділу аналізуються концепти, що відносяться до сфер-джерел: «Анатомія», «Фізіологія», «Хвороби», «Сім'я» тощо.

2. Природоморфна метафора.

З далеких часів жива та нежива природа використовувались людиною в якості моделі, згідно з якою вона уявляла соціальну, і в тому числі політичну, реальність, таким чином створюючи мовну картину політичного світу [3, с.136]. Джерелами метафоричної експансії в даному випадку є поняттєві сфери: «Світ тварин», «Світ рослин», «Світ неживої природи», тобто політичні реалії усвідомлюються в концептах навколишнього середовища.

3. Соціоморфна метафора.

Різні складові соціальної картини світу постійно взаємодіють між собою у людській свідомості. Саме з цієї причини світ політики постійно метафорично моделюється за зразком інших сфер соціальної діяльності людини. Досліджуваний розділ політичних метафор охоплює такі сфери-джерела: «Злочинність», «Війна», «Театр», «Спорт» [3, с.136].

4. Артефактна метафора.

Однією з найбільш продуктивних метафор у сучасній політичній комунікації є артефактна. Метафора зі сферою-джерелом «Артефакт», концептуалізує різноманітні соціально-політичні явища й процеси, шляхом звернення до артефактів, тобто предметів та об'єктів, створених людиною [3, с.137]. Людина, що реалізує себе у створених нею артефактах, моделює й політичну сферу, уявляючи її як «Механізм», «Будівля», «Інструменти» тощо.

Важливо підкреслити, що основою кожної поняттєвої сфери є концептуалізація самої людини і знань про навколишній світ, накопичений у процесі когнітивного пізнання та розумової діяльності. Згідно з уявленнями когнітивної лінгвістики, основою явища метафоризації є не пряме значення слів, а концепти та існуючі категорії, що склалися у свідомості індивіда. Саме ці концепти і містять уявлення людини про властивості навколишнього середовища.

Виходячи з вищезазначеної класифікації можна зробити висновок, що основою більшості політичних метафор є найвне, але не примітивне, світосприйняття, що, у багатьох випадках, базується на асоціаціях та відображає досвід багатьох поколінь і здатні слугувати надійним засобом в процесі пізнання менталітету тієї чи іншої нації.

Література:

1. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. – Полтава: Довкілля-К, 2008. — 844 с.
2. Чудинов А.П. Очерки по современной политической метафорологии: Монография / Урал. гос. пед. ун-т. – Екатеринбург, 2013. – 176с.
3. Чудинов А. П. Политическая лингвистика: Учеб. пособие. – М.: Флинта: Наука, 2007. – 2-е изд., испр. – 256с.